

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA PSYCHOLOGIE

JAK BILINGVISMUS OVLIVŇUJE VÝVOJ DÍTĚTE

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Veronika Čížková

Předškolní a mimoškolní pedagogika

Vedoucí práce: PhDr. Et. PaedDr. Věra Kosíková, Ph.D.

Plzeň, 2021

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 2021

.....
vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

Touto cestou bych chtěla srdečně poděkovat mé vedoucí bakalářské práce PhDr. Et. PaedDr. Věře Kosíkové, Ph.D. za odborné vedení a pomoc při vypracování mé práce. Dále bych chtěla poděkovat rodinám, které se staly respondenty pro výzkumné šetření.

ZDE SE NACHÁZÍ ORIGINÁL ZADÁNÍ KVALIFIKAČNÍ PRÁCE

1 OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	2
ABSTRAKT	3
ÚVOD.....	5
2 TEORETICKÁ ČÁST.....	6
2.1 BILINGVISMUS.....	6
2.1.1 <i>Pojem bilingvismus</i>	6
2.1.2 <i>Typologie bilingvismu</i>	7
2.1.3 <i>Rizika bilingvismu</i>	8
2.1.4 <i>Adaptace a kultura bilingvních jedinců</i>	10
2.1.5 <i>Výchova bilingvních jedinců</i>	12
2.1.6 <i>Vzdělávání bilingvních jedinců</i>	13
2.2 VÝVOJ DÍTĚTE V BILINGVNÍM PROSTŘEDÍ	15
2.3 VLIV ŠKOLNÍHO PROSTŘEDÍ NA BILINGVNÍ DĚTI.....	16
3 PRAKTICKÁ ČÁST.....	18
3.1 CÍLE A METODY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	18
3.1.1 <i>Metoda pozorování</i>	18
3.1.2 <i>Metoda polostrukturovaného rozhovoru</i>	19
3.2 PŘEDSTAVENÍ RODIN.....	19
3.2.1 <i>Rodina A</i>	19
3.2.2 <i>Rodina B</i>	20
3.3 ROZHOVORY	20
3.4 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ A JEJICH INTERPRETACE	26
ZÁVĚR	32
RESUMÉ	33
SEZNAM LITERATURY.....	34
PŘÍLOHY.....	I

SEZNAM ZKRATEK

MŠ – mateřská škola

OMJ – odlišný mateřský jazyk

ABSTRAKT

Bakalářská práce bude pojednávat o bilingvistu, jak ovlivňuje vývoj dítěte, jak zasahuje do rodinného života a výchovy, zda bilingvistus ovlivňuje vývoj dítěte. Cílem bakalářské práce je analyzovat a porovnat bilingvistus v rodinách. Cíl byl stanoven na základě ročního pozorování v rodině, která bude představena jako rodina A.

V teoretické části jsou analyzovány a definovány pojmy jako jsou bilingvistus, typologie a rizika bilingvistu, adaptace a výchova bilingvně vychovaných dětí. Další kapitoly jsou zaměřeny na vývoj dítěte v bilingvním prostředí a možné projevy vývojových změn v oblasti kognitivní, sociální a psychomotorické. Závěrečná kapitola teoretické části popisuje vliv školního prostředí na bilingvní děti.

V praktické části je realizované výzkumné šetření metodou pozorování a polostrukturovaného rozhovoru. Hlavním cílem výzkumu je zjistit jakým způsobem bilingvistus ovlivňuje rodinnou výchovu a vzdělání dítěte. Informace získané od respondentů byly porovnávány na základě předem stanovených kritérií. V praktické části jsou obsaženy cíle a metody výzkumného šetření, podstatná část obsahu rozhovorů a výsledky výzkumného šetření a jejich interpretace.

ABSTRACT

The bachelor thesis will deal with bilingualism, how it affects the development of the child, how it affects family life and education, whether bilingualism affects the development of the child. The bachelor thesis aims to analyze and compare bilingualism in families. The goal was set on the basis of annual observations in the family, which will be introduced as family A.

The theoretical part analyzes and defines concepts such as bilingualism, typology, and risks of bilingualism, adaptation, and education of bilingual children. The next chapters are focused on the development of the child in a bilingual environment and possible manifestations of developmental changes in the cognitive, social and psychomotor areas. The final chapter of the theoretical part describes the impact of the school environment on bilingual children.

In the practical part, a research survey is carried out by the method of observation and semi-structured interview. The main goal of the research is to find out how bilingualism affects family upbringing and child education. The information obtained from the respondents was compared based on predetermined criteria. The practical part contains the objectives and methods of the research survey, a substantial part of the content of interviews, and the results of the research survey and their interpretation.

Úvod

Tématem bakalářské práce je bilingvismus, jak ovlivňuje vývoj dítěte, jak zasahuje do rodinného života, výchovy a zda ovlivňuje proces vzdělávání. Důvodem volby tohoto tématu je zabývat se problematikou bilingvismu více do hloubky, získat povědomí o bilingvismu a seznámit veřejnost s výhodami a riziky bilingvismu, poukázat na odlišnosti ve výchově a vzdělávání bilingvních jedinců. Toto téma bylo vybráno vzhledem k ročnímu pozorování v rodině, kde matka byla vychovávána bilingvně, nyní mají s manželem tříletou dceru, kterou se také rozhodli vychovávat bilingvně (viz příloha 1). Tato rodina souhlasila a stala respondenty pro výzkumné šetření v praktické části práce. Rodina je dále popisována jako rodina A. Během ročního pozorování se téma bilingvismu stalo předmětem intenzivního zkoumání. Dříve byl tento pojem, dle autorů odborné literatury, brán jako negativní, nyní přibývá smíšených manželství a s tím se mění vnímání bilingvismu.

Teoretická část je zaměřena na pedagogicko-psychologickou analýzu základních pojmů jakou jsou bilingvismus, typologie bilingvismu, rizika bilingvismu, adaptace a výchova bilingvních dětí. Další části se věnují vývoji dítěte v bilingvním prostředí a vlivem školního prostředí na bilingvní děti.

V praktické části je realizováno výzkumné šetření kvantitativní metodou polostrukturovaného rozhovoru, který obsahuje informace a osobní zkušenost s bilingvní výchovou, která je při vývoji formovala. Druhou použitou metodou je pozorování, jelikož cíl výzkumného šetření byl stanoven na základě ročního pozorování výchovy a vývoje bilingvně vychovávaného jedince, kdy autorka po dobu jednoho roku pracovala v rodině A.

Cílem bakalářské práce je zachycení bilingvismu a jeho zásah do rodinného života, výchovy a formování jedince ve vývoji. Výzkumný vzorek pro šetření se skládá z rodin, kde jeden z rodičů byl vychován bilingvně a nyní tak pokračuje ve výchově svých dětí.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 BILINGVISMUS

2.1.1 POJEM BILINGVISMUS

Bilingvismus neboli dvojjazyčnost, je dle slovenského odborníka Lachouta vnímán jako schopnost komunikovat s lidmi dvěma nebo více jazyky, v závislosti na jejich okolí.¹ Bilingvismus si však můžeme vykládat několika různými způsoby, dle Macnamary se jedná o znalost jiného než mateřského jazyka na úrovni čtení, psaní, porozumění a mluvení. Toto pojetí tedy chápeme jako znalost cizího jazyka na vyšší úrovni. Opačný názor na toto téma má Bloomfield, který chápe bilingvismus jako dovednost komunikovat dvěma jazyky na úrovni rodilého mluvčího. Tato definice je velmi striktní, podle ní by bylo za bilingvního člověka označeno velmi málo lidí. Mezi těmito vyhraněnými názory najdeme definici Grosjeana, dle kterého je bilingvní člověk ten, který pravidelně používá dva jazyky.² Je velmi těžké pojem bilingvismus jednotně definovat, musí se brát v potaz několik aspektů. Prvním aspektem pro hodnocení je úroveň, na jaké jedinec ovládá jazyky. Dalším aspektem je skutečnost, že velmi málo bilingvních jedinců ovládá dva jazyky na stejné úrovni, je třeba tedy rozlišovat jazyk dominantní a jazyk slabší. Jsou však situace v životě, kdy se toto může otočit a slabší jazyk se za dané situace stane silnějším.

S pojmem bilingvismus se v dnešní době můžeme setkat velmi často, je to dané převážně tím, že se na naší planetě můžeme dorozumívat více než šesti tisíci jazyky, což je mnohem více než je států na světě. Z této informace tedy chápeme, že se v jedné zemi mluví více jazyky čili velká část populace mluví za jeden den minimálně dvěma řečmi. Lidé také neustále migrují, a tak vznikají smíšená manželství, což znamená, že v jedné rodině jsou lidé s odlišným mateřským jazykem, děti z tohoto manželství tak vyrůstají dvojjazyčně.³ Za bilingvní rodinu tedy označujeme takovou, která je lingvisticky smíšená nebo hovoří pouze jedním jazykem, který je však odlišný od jazyka společnosti, ve které

¹ LACHOUT, Martin. *Bilingvismus a bilingvní výchova na příkladu bilingvismu česko-německého*. Praha: Togga, 2017. ISBN 978-80-7476-128-7.

² MORGENSTERNOVÁ, Monika, Lenka ŠULOVÁ a Lucie SCHOLL. *Bilingvismus a interkulturní komunikace*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-678-3.

³ LACHOUT, Martin. *Bilingvismus a bilingvní výchova na příkladu bilingvismu česko-německého*. Praha: Togga, 2017. ISBN 978-80-7476-128-7.

se rodina nachází.⁴ U těchto rodin můžeme také rozlišovat, zda rodiče mají odlišné mateřské jazyky, navzájem je však znají, a tak jazyky ve vzájemné komunikaci střídají. S dětmi mluví každý svým mateřským jazykem. Či naopak rodiče mají odlišné mateřské jazyky, doma však mluví pouze jedním z nich. O bilingvní rodinu se jedná i v případě, kdy rodiče mají společný jazyk, v rodině se však nachází člen, který má odlišný mateřský jazyk.

Pro jedince, který byl vychován v bilingvní rodině je těžké určit, který jazyk je jeho mateřským, pokud je na tuto otázku dotázán, nedokáže jednoznačně odpovědět. Pro rodiče je tedy náročné vybrat jazyk, ve kterém bude dítě dále vzděláváno. Toto rozhodnutí také závisí na faktu, zda se alespoň jeden jazyk z rodiny shoduje s jazykem společnosti, ve které se rodina nachází.⁵ Dále je také třeba rozlišit, zda se jedná o výuku mateřského či cizího jazyka, během níž si jedinec osvojuje specifické dovednosti nebo naopak vyučovací jazyk, ve kterém pedagog vysvětluje látku.⁶

2.1.2 TYPOLOGIE BILINGVISMU

Rozděluje několik typů bilingvismu na základě odlišných úhlů pohledu.

Jako první bychom se zaměřili na kolektivní a individuální bilingvismus. Tyto typy bilingvismu jsou založeny na počtu jedinců, kteří jsou zahrnuti do výchovy jedince. U kolektivního bilingvismu lze mluvit o celé společnosti. Mezi takovéto společnosti řadíme např. Švýcarsko, tedy zemi, která má více oficiálních úředních jazyků. Jedná se však také o komunity, kdy v zemi žije určité procento lidí, kteří mluví stejným neoficiálním úředním jazykem, tato menšina je však pod nátlakem společnosti naučit

⁴ Redirecting to /specialist-agreement. *Redirecting to /specialist-agreement* [online]. Dostupné z: <https://www.prolekare.cz/casopisy/listy-klinicke-logopedie/2017-1-13/bilingvismus-a-vychova-ditete-v-bilingvni-rodine-bilingulism-and-education-of-children-in-a-bilingual-family-107990/download?hl=cs>

⁵ LACHOUT, Martin. *Bilingvismus a bilingvní výchova na příkladu bilingvismu česko-německého*. Praha: Togga, 2017. ISBN 978-80-7476-128-7.

⁶ NEKVAPIL, Jiří, Marián SLOBODA a Peter WAGNER. *Mnohojazyčnost v České republice: základní informace = Multilingualism in the Czech Republic: basic information*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009. ISBN 978-80-7106-581-4.

se oficiální jazyk většiny. Opakem je bilingvismus individuální, který zahrnuje pouze jedince.

Z druhého úhlu pohledu bilingvismus dělíme dle vyváženosti obou jazyků. Prvním typem je dominance jednoho jazyka čili úroveň jazyků není vyrovnaná, musíme však zohlednit všechny oblasti jazyka (mluvení, psaní, čtení, porozumění). Druhým typem je bilingvismus vyvážený, jedinec tedy ovládá oba jazyky na stejné úrovni. Tento typ sledujeme v případech smíšených manželství, kdy dítě komunikuje v obou jazycích ve stejné míře.

Dále dělíme bilingvismus na simultánní, kdy se jedinec učí dva jazyky současně ve stejnou chvíli, a na bilingvismus sekvenční, jedinec již ovládá jeden jazyk a začne se učit druhý.⁷

Dalším kritériem dělení bilingvismu je způsob, jakým se jedinec jazyky naučil. U bilingvismu přirozeného se jazyky učí přirozeně v běžné komunikaci v životě, naopak u bilingvismu umělého jedinec dochází na formální učení.

Dělíme ho také na základě věku. Pokud si jedinec jazyky osvojuje už od narození, jedná se o bilingvismus infantilní. Osvojování jazyka v pozdějším věku souvisí s nástupem do školy, zde mluvíme o bilingvismu adolescentním. Pokud se jedinec učí jazyk v dospělém věku, jedná se o bilingvismus pozdní.⁸

2.1.3 RIZIKA BILINGVISMU

U jedince, který je vychováván bilingvně, můžeme pozorovat opožděný vývoj, především však v oblasti jazykového vývoje. Mohou být také labilnější emočně nebo naopak citově oploštěné. Ve škole se to projevuje špatnými výsledky, nevhodným chováním, ale také v celkovém osobnostním vývoji jedince. Toto riziko často pozorujeme na dětech rodičů, kteří migrovali nebo dětí ze znevýhodněných rodin. Mluvíme tedy o subtraktivním bilingvismu, jeho extrémní forma se nazývá semilingvismus, při kterém

⁷ MORGENSTERNOVÁ, Monika, Lenka ŠULOVÁ a Lucie SCHOLL. *Bilingvismus a interkulturní komunikace*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-678-3.

⁸ LACHOUT, Martin. *Bilingvismus a bilingvní výchova na příkladu bilingvismu česko-německého*. Praha: Togga, 2017. ISBN 978-80-7476-128-7.

dochází k neúplnému rozvinutí jazykové kompetence, a to v ani jednom z osvojovaných jazyků. Narušena je i struktura jazyka, slovní zásoba je velmi omezena, objevují se gramatické nedostatky a výslovnost se velmi odchyluje od normy. V krajním případě mají jedinci se semilingvismem velké problémy s dekodováním, používají vlastní abstraktní pojmy. Mají problém pracovat s textem a jeho interpretací a vyhledávat informace v textu.⁹ Historie bilingvismu je velmi komplikovaná, můžeme vidět mnoho pozitivních i negativních názorů, někteří lékaři vůbec nedoporučují vychovávat děti bilingvně. Avšak postoje a názory jsou často založeny na mýtech než na vědeckých výzkumech a poznatcích.¹⁰ Bilingvismus sám o sobě není brán jako porucha, je to pro nás však stále neurčitou záhadou, kterou je třeba zkoumat.¹¹

Velmi často také dochází k míšení obou jazyků. Je těžké poznat, zda se jedná o interferenci, vypůjčování slov, míchání či přepínání kódů. Interference je definována jako odchylka od normy jednoho z jazyků. Následkem znalosti obou jazyků, jedinec přenáší elementy z jednoho jazyka do druhého. Tento stav však může nastat i ve stresové situaci u dokonalého bilingvního mluvčího.

Vypůjčování slov z druhého jazyka si může jedinec foneticky a morfologicky přizpůsobit. Nemusí mít vždy negativní důvod jako je únava, lenost či stres, ale jedinec může záměrně použít slovo z jiného jazyka, jelikož ho uzná v dané situaci za vhodnější. Podle odborníka Haugena vypůjčování slov v konverzaci s druhým bilingvním jedincem nemusí vést k nedorozumění, někdy může do konverzace naopak přinést zájem, humor a potěšení z konverzace na úrovni sdílené lingvistické znalosti.

Míšení jazyků je složité odlišit od vypůjčování slov z druhého jazyka. V prvním případě je vyšší frekvence míšení slov a dochází k tomu spíše ze zvyku, tedy konstantně. Naopak k vypůjčování slov dochází v určité situaci. U dospělého jedince je míšení jazyků vnímáno jako vědomé používání dvou jazykových systémů, které jsou od sebe odděleny. Opačně je vnímáno u dětí, kdy ho chápeme jako nedokonalé oddělení dvou jazykových systémů. Je však prokázáno, že míšení jazyků je běžnou fází vývoje bilingvních dětí.

⁹ LACHOUT, Martin. *Bilingvismus a bilingvní výchova na příkladu bilingvismu česko-německého*. Praha: Togga, 2017. ISBN 978-80-7476-128-7.

¹⁰ Bilingualism in the Early Years: What the science Says. *National Center for Biotechnology Information* [online]. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6168212/>

¹¹ KULIŠŤÁK, Petr. *Neuropsychologie*. Vyd. 2., aktualizované a přepracované. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-891-3.

Rodiče si tuto fázi vysvětlují jako negativní a změni způsob komunikace, často se tak jeden z rodičů připraví o možnost s dítětem komunikovat v mateřském jazyce.¹²

U infantilního bilingvismu je velmi obdivuhodné, jak rychle se dítě učí druhý jazyk. Stejně tak rychle ovšem děti zapomínají, proto je velmi důležité užívání obou jazyků. Toto vnímáme jako velké riziko, jelikož jedinec jazyk, který nepoužívá, zcela zapomene.¹³

Rizika jsou také v chápání bilingvismu ve společnosti, jak na bilingvní jedince pohlížíme a jak je vnímáme. Monolingvní chápání bilingvismu znamená, že automaticky nahlížíme na bilingvní jedince jako dva monolingvisty v jednom celku, tedy že na stejné perfektní úrovni ovládá oba jazyky. Nároky na takového jedince jsou velmi vysoké, jelikož předpokládáme, že jedinec splní veškeré požadavky, které jsou kladeny na monolingvisty ze dvou jazykových společenství. Pro jedince, který byl vychován bilingvně jsou tyto nároky vysoké až nesplnitelné, proto je třeba chápat jedince z pohledu bilingvního, kdy jedince nebereme v obou jazykových společenství jako jeden celek a nevyhodnocujeme výsledky podle monolingvních standardů.¹⁴

2.1.4 ADAPTACE A KULTURA BILINGVNÍCH JEDINCŮ

Je třeba na problematiku bilingvismu nahlížet nejen z hlediska malé sociální skupiny, jakou je rodina, ale také s přesahem na tuto sociální skupinu, jelikož je to problematika celospolečenská. Jazyková politika států světa, především Evropská unie, se zakládá na respektu vůči jazykové rozmanitosti ve všech státech. Bilingvismus je tedy fenomén nejen sociolingvistickým, ale také psycholingvistickým. Setkáváme se s ním tedy

¹² Redirecting to /specialist-agreement. *Redirecting to /specialist-agreement* [online]. Dostupné z: <https://www.prolekare.cz/casopisy/listy-klinicke-logopedie/2017-1-13/bilingvismus-a-vychova-ditete-v-bilingvni-rodine-bilingulism-and-education-of-children-in-a-bilingual-family-107990/download?hl=cs>

¹³ HARDING, Edith a Philip RILEY. *Bilingvní rodina*. Praha: Portál, 2008. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-358-1.

¹⁴ LECHTA, Viktor, ed. *Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-679-7.

nejen v rámci rodiny, ale i v pedagogické praxi. V mateřských i základních školách se stále více objevují děti z bilingvních rodin či děti s odlišným mateřským jazykem.¹⁵

Adaptace bilingvních jedinců do dané kultury může být složitá. Prožívání a emoce, jakými jsou například vztek, radost, strach, pláč, jsou kulturně neutrální. Rozdíly vidíme v intenzitě prožívání a projevování emocí, toto podléhá kontextu, ve kterém jedinec emoce projevuje a také kulturním pravidlům dané společnosti či sociálním okolnostem.¹⁶ Společnost a kultura, ve které vyrůstáme a žijeme, ovlivňují zvyky, způsob života, stravování, oblékání, postoje, názory, myšlenky a představy o kráse. Většinu těchto aspektů přijímáme podvědomě, učíme se nápodobou v dané společnosti. Je třeba dávat pozor na to, co je kulturní zvyk a co neměnný přírodní zákon. Tuto skutečnost si uvědomíme, až po společné konfrontaci s lidmi jiné kultury.

Člověk, který vyrůstal bikulturně, v sobě nese dvě kultury. Je třeba rozlišovat bikulturnost a bilingvismus. Tyto pojmy nemusí být vždy najednou a nejdou ruku v ruce, a to zejména v zemích, které mají více úředních jazyků, taková země je například Švýcarsko, ale kultura státu je stále stejná. Naopak jednojazyčný bikulturní jedinec také není výjimkou, a to v případě jedince ze států, kde je úředním jazykem anglický jazyk. Doma tak mohou být ve dvou státech s odlišnou kulturou, jazyk je však stále stejný.¹⁷

Při adaptaci jedince je také třeba rozlišovat, zda na dítě od počátku života působí dva jazyky, dochází k souběžnému osvojení těchto jazyků. Příkladem takové situace je rodina, kde matka i otec mají odlišný mateřský jazyk. Nebo zda na dítě působil pouze jeden jazyk, ale v určitém věku a prostředí začal působit jazyk druhý. Příkladem takové situace je, pokud se rodina přestěhuje do zahraničí a jazyk okolní komunity či společnosti je odlišný a dítě si postupně osvojuje druhý jazyk.¹⁸ K dětem ve druhém případě musíme v rámci adaptace přistupovat velmi citlivě s ohledem na individuální situaci jedince, ve které se momentálně nachází. V případě, kdy dítě umí jazyk společnosti velmi dobře,

¹⁵ LACHOUT, Martin. *Bilingvismus a bilingvní výchova na příkladu bilingvismu česko-německého*. Praha: Togga, 2017. ISBN 978-80-7476-128-7.

¹⁶ MORGENSTERNOVÁ, Monika, Lenka ŠULOVÁ a Lucie SCHOLL. *Bilingvismus a interkulturní komunikace*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-678-3.

¹⁷ HARDING, Edith a Philip RILEY. *Bilingvní rodina*. Praha: Portál, 2008. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-358-1.

¹⁸ PRŮCHA, Jan. *Dětská řeč a komunikace: poznatky vývojové psycholingvistiky*. Praha: Grada, 2011. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3603-7

jelikož navštěvovalo předškolní zařízení, kde komunikovalo tímto jazykem, či mělo chuť, od které se jazyk naučilo. I přes to je práce s tímto dítětem velmi specifická, jelikož rodina komunikuje jiným jazykem.¹⁹

2.1.5 VÝCHOVA BILINGVNÍCH JEDINCŮ

Mluvíme-li o výchově v bilingvních rodinách, rozdělujeme pět typů rodin. Prvním typem je rodina, kde každý rodič mluví jiným jazykem, navzájem však do určité míry ovládají jazyk partnera. Jazyk jednoho z rodičů je dominantním pro společnost, ve které dítě vyrůstá a každý mluví s dítětem od narození vlastním jazykem. Druhým typem je rodina, kde rodiče mají odlišný mateřský jazyk, jeden z těchto jazyků je také dominantním ve společnosti, doma oba rodiče mluví nedominantním jazykem s dítětem, to je dominantnímu jazyku vystaveno pouze mimo domov, především v předškolním zařízení. Třetí typ je takový, kde rodiče mají stejný mateřský jazyk, dominantní jazyk společnosti není jazykem ani jednoho rodiče, rodiče tedy s dítětem mluví vlastním jazykem a jazyku společnosti je také vystaveno mimo domov, především při nástupu do školského zařízení. Čtvrtým typem bilingvní rodiny je případ, kdy rodiče mají odlišný mateřský jazyk, dominantní jazyk komunity se liší od mateřského jazyka obou rodičů, rodiče tak od narození mluví vlastním jazykem. Poslední typ bilingvní rodiny, pátý, je takový, kde oba rodiče mají stejný mateřský jazyk, také jazyk společnosti je stejný jako jazyk jednoho z rodičů, doma jeden z rodičů komunikuje s dítětem jazykem, který není jeho mateřským.²⁰

Při výchově bilingvních jedinců je velmi důležité, aby rodina dodržovala zásady, které si před narozením dítěte určí. Pro dítě je nejjednodušší forma bilingvismu, kdy jedna osoba mluví na dítě jedním jazykem a nestřídá je. Tím si dítě asociuje každý jazyk

¹⁹ Vícejazyčnost | Inkluzivní škola. *Uvodní stránka | Inkluzivní škola* [online]. Dostupné z: <https://www.inkluzivniskola.cz/vicejazycnost>

²⁰ HARDING, Edith a Philip RILEY. *Bilingvní rodina*. Praha: Portál, 2008. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-358-1.

s odlišnou osobou a dojde k rozvinutí dvou jazykových kódů a ani jeden nebude zasahovat do druhého.²¹

Pokud nebudeme mluvit o dětech z pohledu infantilního bilingvismu, ale o dětech s odlišným mateřským jazykem (OMJ), začaly se učit jazyk až v pozdějším věku. Typickým příkladem je, pokud se rodina přestěhuje do zahraničí a nikdo z rodiny jazyk společnosti neovládá. V tomto případě je důležitá spolupráce školy s rodinou, jelikož s některými úkoly a instrukcemi nemá doma dětem kdo pomáhat. Na tento fakt bychom měli brát ohled při předávání informací a zadávání úkolů.

2.1.6 VZDĚLÁVÁNÍ BILINGVNÍCH JEDINCŮ

Bilingvního jedince v rámci vzdělávání můžeme vnímat z pohledu monolingvního, kdy jeden bilingvní jedinec je součet dvou monolingvistů. Dítě by tedy mělo mít zcela stejné znalosti v obou jazycích, nemít cizinecký přízvuk, plynule komunikovat v obou jazycích. Tento přístup můžeme mít ve škole pouze k takovým jedincům, kteří si oba jazyky osvojili v útlém věku. Naopak při bilingvním přístupu si jsme vědomi, že bilingvní jedinec neovládá oba jazyky perfektně, v jednom z nich slyšíme cizinecký přízvuk, jedinec si tedy druhý jazyk osvojil až v pozdějším věku. Tento přístup potřebují děti, které nastoupí do školního zařízení s OMJ.²²

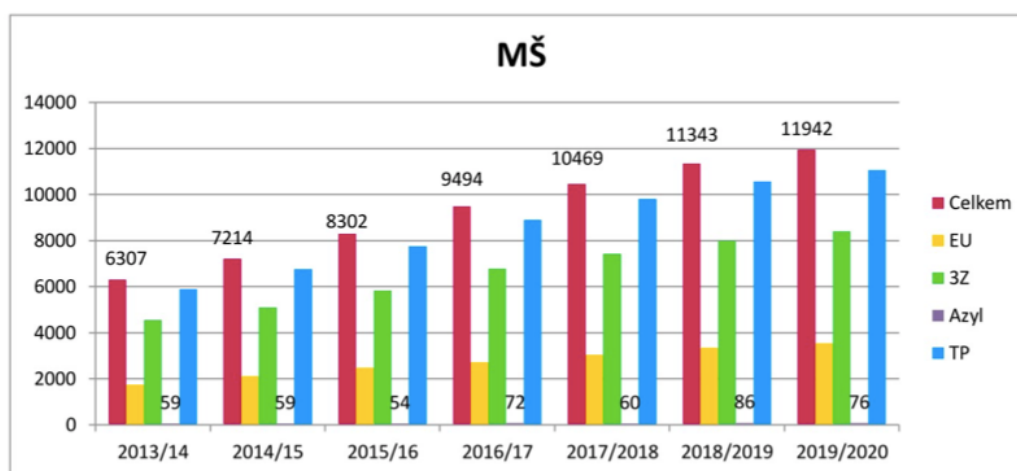
V rámci inkluzivního vzdělávání a adaptace do školy by pedagog neměl dítěti s OMJ připravovat individuální vzdělávací nabídku zvlášť, ale přizpůsobit vzdělávací nabídku tak, aby se mohly zapojit všechny děti a nikdo nebyl ze vzdělávacího procesu vyčleněn. Mělo by být využito takových postupů, které jsou vhodné pro různorodé učební styly žáků. Měli bychom výuku plánovat tak, aby byla vhodná pro potřeby žáků z různých kultur, etnik a sociálních prostředí, také aby výuka vycházela z potřeb a zájmů těchto žáků. Rámcový vzdělávací program navrhuje podmínky pro vzdělávání žáků s OMJ jako je individuální či skupinová péče, asistent pedagoga, menší počet žáků, zvolit vhodné metody

²¹ Redirecting to /specialist-agreement. *Redirecting to /specialist-agreement* [online]. Dostupné z: <https://www.prolekare.cz/casopisy/listy-klinicke-logopedie/2017-1-13/bilingvismus-a-vychova-ditete-v-bilingvni-rodine-bilingulism-and-education-of-children-in-a-bilingual-family-107990/download?hl=cs>

²² Vícejazyčnost | Inkluzivní škola. *Uvodni stranka | Inkluzivní škola* [online]. Dostupné z: <https://www.inkluzivniskola.cz/vicejazycnost>

a formy práce, pravidelná komunikace s dítětem i s rodinou, spolupráce s psychologem, speciálním pedagogem.²³ V České republice se touto problematikou zabývá od roku 2004 nevládní společnost pro příležitosti mladých migrantů, která se nazývá META, o.p.s. Organizace nabízí poradenství cizincům a žákům s OMJ, podporuje také vedení škol a pedagogické pracovníky.²⁴

Pro dítě s OMJ je důležitá podpora rozvoje nejen ze strany rodiny, ale také ze strany školy, škola by měla být otevřená k bilingvistice. Učitel by měl podporovat mateřský jazyk dětí, aby ve škole měly možnost diskutovat v daném jazyce, výstup před třídou by však měl být v českém jazyce. Děti s OMJ si tak budou připadat součástí skupiny, protože přispěly do diskuse, i když jejich vyjadřování v českém jazyce je slabé. Mateřský jazyk bilingvních jedinců je tedy možné zapojovat do výuky velmi efektivně.²⁵ Při takové skupinové spolupráci s dětmi s OMJ a žáků ve třídě dochází k vzájemnému hlubokému poznání, respektu k odlišnostem. Dále také může dojít ke sblížení a sjednocení kolektivu.²⁶

Obr. 1: Grafické znázornění počtu cizinců v mateřských školách²⁷

²³ KROPÁČOVÁ, Jitka. *Výuka žáka s odlišným mateřským jazykem*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1511-9.

²⁴ *Moved Permanently* [online]. Copyright © [cit. 14.03.2021]. Dostupné z <https://www.meta-ops.ct/sites/default/files/vzdelavani-a-zaclenovani-zaku-s-omj-0-0.pdf>

²⁵ Vícejazyčnost | Inkluzivní škola. *Uvodni stranka | Inkluzivní škola* [online]. Dostupné z: <https://www.inkluzivniskola.cz/vicejazcnost>

²⁶ ŠTĚPAŘOVÁ, Ema a Lenka GULOVÁ, ed. *Multikulturní výchova v teorii a praxi*. Brno: Katedra sociální pedagogiky Pedagogické fakulty MU, 2004. ISBN 80-86633-14-4.

²⁷ <https://www.inkluzivniskola.cz/pocty-cizincu-na-skolach>

Vzdělávání dětí s OMJ v České republice není nic neobvyklého, počty těchto dětí se v MŠ stále zvyšují, jak můžeme vidět v grafu, od roku 2013 je nyní jejich počet téměř dvojnásobný, nejvíce je dětí z rodin, které mají v České republice trvalý pobyt (v grafu uvedeno modrou barvou pod zkratkou TP).

2.2 VÝVOJ DÍTĚTE V BILINGVNÍM PROSTŘEDÍ

Hlavní otázkou je, zda má bilingvismus pozitivní či negativní dopad na vývoj dítěte. Tato otázka je velmi diskutována. V literatuře se můžeme dočíst o pozitivním vlivu na vývoj jedinců, kteří vyrůstají v bilingvních rodinách. Osvojují si tedy dva jazyky spontánně a velmi přirozeně, jedinci to přináší výhody, které se projevují především v dospělosti, a to v oblasti jazykové, ale také přináší velké kulturní obohacení. Negativních vlivů na vývoj jedince není mnoho, neprojeví se ani ve vzdělávání.²⁸ Obecně je rychlost a vzorce rozvoje jazyka u monolingvních a bilingvních jedinců stejná. Je velmi těžké provádět výzkumy v této oblasti, jelikož výsledky jsou často nespolehlivé, nelze tedy s jistotou říct, kdy je žvatlání a mumlání považováno za skutečné slovo, kdy dítě ví obsah slova. Rozdíl může být také, jak jsou jazykově důslední rodiče dítěte.²⁹

Od roku 1986 probíhají výzkumy, mnohé z nich vede kanadská psycholožka Bialystok ve spolupráci s kolegy. Společně dokládají pozitivní vliv bilingvismu na některé z kognitivních funkcí. V současné době je největší výhodou bilingvních jedinců v oblasti pozornosti. Mají mnohem lepší selektivní pozornost a dokážou lépe rozeznávat a ignorovat informace, které jsou zavádějící. V testech na figuru a pozadí měly děti z bilingvního prostředí lepší výsledky, jelikož byly nezávislé na pozadí. Další nesporná výhodou dětí z dvojjazyčného prostředí je v oblasti lingvistických procesů, neboť jedinec musí stále rozhodovat v jaké chvíli jaký jazyk použije a s kým komunikuje. Toto přepínání mezi dvěma jazyky vede k větší pružnosti myšlení. Mluvíme tedy o metalingvistickém vědomí slov, které dělíme na dvě podoblasti, a to schopnost v proudu řeči identifikovat

²⁸ PRŮCHA, Jan. *Dětská řeč a komunikace: poznatky vývojové psycholingvistiky*. Praha: Grada, 2011. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3603-7

²⁹ HARDING, Edith a Philip RILEY. *Bilingvní rodina*. Praha: Portál, 2008. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-358-1.

jednotlivá slova a schopnost chápání vztahu mezi slovem a jeho významem. Bilingvní děti jsou tohoto schopny dříve než děti monolingvní, tedy již ve velmi nízkém věku dítě ví, že jednu věc lze nazvat různě.³⁰

2.3 VLIV ŠKOLNÍHO PROSTŘEDÍ NA BILINGVNÍ DĚTI

Vlivem dnešního světa, který je stále ve větším pohybu, milióny rodin migrují z důvodu ekonomických či politických. Čímž vznikají nové etnické problémy, které se snaží řešit multikulturní výchova, která se zabývá především o vzdělání dětí migrujících rodin. Děti se začleňují do škol společně s dětmi domácí populace.³¹ V interakci učitele a bilingvního žáka, může dojít k vzájemnému nedorozumění, které je způsobeno mnoha okolnostmi, jako jsou náboženské přesvědčení, zvyky, tradice, oblékání, mluva. Tyto okolnosti jsou zapříčiněny životním stylem a kulturou jedinců. Příčinou nedorozumění může být špatná interpretace chování žáka ve třídě, proto je třeba tolerovat kulturní odlišnosti žáků. Tím předejdeme špatnému diagnostikování, abychom tyto žáky neoznačili jako zaostalé. Často není v možnostech českých škol přizpůsobovat školní vzdělávací program etnickým menšinám, v tomto případě to ani není žádoucí, proto vzdělávací programy nastavujeme tak, aby podporovaly soudržnost společnosti.³²

Pro děti s OMJ je typické, že vyučující jazyk je pro ně jazykem druhým, tedy v jejich vzdělávání dochází ke střetu učení nového jazyka a tímto jazykem se zároveň učí. Při příchodu do nového školního zařízení si děti také musí zvyknout na pravidla, způsob učení, také navázat vztahy s kamarády. Toto je při nástupu do MŠ těžké pro každého žáka. Žáci s OMJ toto celé navíc musí zvládnout v jazyce, který vůbec neumí nebo se ho teprve učí a v prostředí, které je mu kulturně velmi vzdálené.³³ V českém školství nejsou tyto

³⁰ MORGENSTERNOVÁ, Monika, Lenka ŠULOVÁ a Lucie SCHOLL. *Bilingvismus a interkulturní komunikace*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-678-3.

³¹ PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Triton, 2011. ISBN 978-80-7387-502-2.

³² KROPÁČOVÁ, Jitka. *Výuka žáka s odlišným mateřským jazykem*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1511-9.

³³ Vícejazyčnost | Inkluzivní škola. *Uvodní stránka | Inkluzivní škola* [online]. Dostupné z: <https://www.inkluzivniskola.cz/vicejazycnost>

problémy řešeny zcela systémově, jejich řešení je na momentální situaci a možnostech školy. Ve většině případů dětí s OMJ, které nastoupí do předškolního zařízení se povede jazykový komunikační deficit vyrovnat a dítě se naučí komunikovat v jazyce společnosti. Děti s OMJ mají v České republice několik možností, první z možností je nástup do mateřské školy smíšené. Tyto školy jsou velmi často v pohraničí a vyučování probíhá v obou jazycích, tedy jak v jazyce společnosti, tak i v jejich mateřském jazyce. Druhou možností je nástup do školy, kde vyučování probíhá v jazyce společnosti, jejich mateřský jazyk je vyučován jako jazyk cizí. Poslední nejčastější možností je nástup do školy, kde vyučování probíhá v jazyce společnosti, tedy úředním jazyce v daném státě, kde se škola nachází, mateřský jazyk dítěte se vůbec nevyučuje.³⁴

³⁴ KROPÁČOVÁ, Jitka. *Výuka žáka s odlišným mateřským jazykem*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1511-9.

3 PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 CÍLE A METODY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Pro výzkumné šetření byl stanoven hlavní cíl, zjistit, jakým způsobem bilingvismus ovlivňuje rodinnou výchovu, vývoj a vzdělání dítěte. Na základě hlavního cíle výzkumného šetření byly stanoveny dílčí cíle a to, jak bilingvismus zasahuje do rodinného života, jak probíhala bilingvní výchova u konkrétních jedinců a zda se můžeme setkat s dopadem na vývoj osobnosti v kognitivní, psychomotorické či sociální oblasti. Hlavní cíl byl stanoven na základě metody pozorování, kdy autorka měla možnost rodinu pozorovat po dobu jednoho roku, kdy v bilingvní rodině pracovala jako au-pair (viz. příloha 1.). Na základě pozorování byly také stanoveny výzkumné otázky, ze kterých byly sestaveny otázky pro rozhovor s rodinami.

Výzkumná otázka č. 1: Zasahuje bilingvismus do rodinného života a výchovy, ovlivňuje zvyky a tradice v rodinách?

Výzkumná otázka č.2: Zasahuje bilingvismus do procesu vzdělávání?

3.1.1 METODA POZOROVÁNÍ

Metoda pozorování je proces systematického sledování a zaznamenávání informací. Tato metoda je uplatnitelná kdekoli, v tomto případě se jedná o pozorování v rodině, kdy docházelo k pozorování jedinců, kteří jsou bilingvně vychovávaní a jejich rodinného života. Autorka měla možnost pozorovat dítě vychovávané ve dvojjazyčném prostředí, po dobu pracovního působení jako au-pair. Metoda byla použita v předvýzkumu, kdy autorka pozorovala život v rodině, která bude dále představena jako rodina A. Autorka si chtěla poznatky ověřit a porovnat s rodinou B, proto se hlouběji zaměřila na výzkumné otázky.

Na základě této metody autorka práce zvolila hlavní cíl výzkumného šetření, kdy měla možnost pozorovat jednu rodinu, která souhlasila a stala se respondenty. Klíčové pro výzkumné šetření je porovnat získané poznatky s jinou bilingvní rodinou.

3.1.2 METODA POLOSTRUKTUROVANÉHO ROZHOVORU

Pro sběr dat je využita metoda polostrukturovaného rozhovoru, který se řadí mezi kvalitativní metody. Díky této metodě se můžeme problematikou bilingvismu zabývat více do hloubky a získat informace od respondentů pro interpretaci a jejich porovnávání, které bychom kvantitativní metodou nezískali. Připravili jsme otázky k rozhovoru, ale zároveň také díky této metodě, byl poskytnut prostor respondentům pro vlastní výpovědi, autorka také mohla pokládat doplňující otázky. V práci je zachycena podstatná část informací z rozhovoru. Otázky k rozhovoru byly stanoveny na základě výzkumných otázek.³⁵

Jako způsob získávání informací jsme zvolili možnost videohovorů. Rozhovory jsme vedli s respondenty v době celosvětové pandemie, proto nebyla možnost osobního setkání, jelikož oba respondenti žijí mimo Českou republiku. Hlavním kritériem pro výběr respondentů bylo, že sám respondent musel být vychováván bilingvně a pokračovat tak ve výchově svých dětí. V práci jsou použita fiktivní jména, aby se zachovala anonymita respondentů.

3.2 PŘEDSTAVENÍ RODIN

3.2.1 RODINA A

Prvním respondentem je rodina ze Švýcarska. Rozhovor jsme vedli s Petrou (matkou - 35 let), která sama vyrůstala bilingvně. Od narození do sedmi let žila v Německu, poté se svou matkou a bratrem (33 let) odstěhovala do České republiky. Matka je Češka, otec Němec, který neovládá český jazyk. Rodiče se rozvedly, když Petře byly tři roky. Po příchodu do České republiky Petra nastoupila na běžnou základní školu, poté na německé gymnázium, kde se vzdělávala pouze v německém jazyce. Po gymnáziu vystudovala lékařskou fakultu v anglickém jazyce.

³⁵ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.

Petra nyní žije ve Švýcarsku, odkud pochází její manžel, společně vychovávají dceru Ellu (3 roky), kterou se také rozhodli vychovávat bilingvně, matka na dceru mluví česky, otec pouze německy, jelikož neovládá český jazyk.

Autorka práce měla možnost rodinu pozorovat, rok pracovala v rodině jako au-pair, trávila tak s Ellou tři dny v týdnu a podílela se na bilingvní výchově.

3.2.2 RODINA B

Druhým respondentem je rodina z Německa. Rozhovor jsme vedli s Hanou (matka-28 let), která již od narození žije v Německu, v pěti letech se s rodinou vrátili do České republiky, po roce zpět do Německa. Byla vychována bilingvně, oba rodiče byli Češi, doma tedy střídali německý jazyk, aby uměli jazyk společnosti, ve které žijí a český jazyk, aby děti uměly mateřský jazyk rodičů a domluvily se se svými prarodiči v České republice. Po rozvodu rodičů, kdy Haně bylo sedm let a matka si našla německého přítele, se jazyk, kterým mluvili doma, změnil z českého na německý. U Hany se povedlo český jazyk rozvinout na stejné úrovni jako jazyk německý, který měla ve škole mateřské i základní. U jejího mladšího bratra (24 let) se český jazyk nepodařilo rozvinout na takové úrovni.

Hana nyní žije v Německu s manželem a synem Matějem (3 roky), syna vychovává bilingvně, česky mluví pouze Hana, manžel je rodilý Němec.

3.3 ROZHOVORY

1. Vy sama jste bilingvně vychovávána a teď tak vychováváte i své děti. Je to tak?

Rodina A: *„Ano, je to přesně tak, vyrostla jsem dvojjazyčně, do sedmi let jsem žila v Německu, s německým otcem a českou matkou. Od sedmi let žiji s matkou a bratrem v České republice, kde jsem navštěvovala základní a střední školu. Nyní vychováváme s manželem dvojjazyčně i naši tříletou dceru, žijeme ve Švýcarsku a rozhodli jsem se pro takovou výchovu i přes to, že manžel česky neumí.“*

Rodina B: *„Přesně tak, sice jsem se narodila v České republice, oba rodiče jsou Češi, ale hned po mém narození odešli do Německa, kde s roční pauzou žiji dodnes.“*

Zde vychováváme bilingvně také našeho tříletého syna. V sedmi letech se rodiče rozvedli a matka si našla německého přítele.“

2. Jaké vnímáte odlišnosti ve výchově bilingvních jedinců?

Rodina A: „Nikdy jsem nevnímala odlišnosti přímo ve výchově, jelikož česká a německá kultura si v oblasti rodinného života nebyla příliš odlišná. Nyní když vychováváme naši tříletou dceru Ellu, také nevnímám výrazné odlišnosti. Ale vím, že je třeba určitá striktnost rodičů, v určitém věku jsem se nechtěla učit německou gramatiku či číst německé knihy. Ale rodiče, především otec, byli velmi přísní, a já jsem jim za to dnes vděčná. Mému bratrovi byly čtyři roky a mně sedm let, když jsme se odstěhovali do České republiky, já již uměla velmi dobře německy a přepínala jsem jazyky bez větších obtíží. Bratra však každé odpoledne po školce, kterou navštěvoval v České republice, rodiče dováželi do Německa na výuku německého jazyka. Rodiče odvedli těžkou práci, především otec, který striktně odmítal, abychom mezi sebou s bratrem mluvili česky, což vedlo k tomu, že jsme spolu na nějaký čas mezi sebou přestali komunikovat. Koupil nám počítač, kde jsme měli různé hry na výuku jazyka, německé knihy.

Vím, že s dcerou můžou přijít podobné problémy, ale musíme být s manželem neoblomní. Bude pro ni problém udržet český jazyk, protože ani pro mě není stoprocentně přirozený a žijeme v německy mluvící zemi. Prázdniny budeme vždy trávit u rodiny v České republice, aby si jazyk osvojovala.“

Rodina B: „Ve výchově jsem nevnímala odlišnosti, u nás v rodině to bylo jednoduché, jelikož oba rodiče jsou Češi, tak výchovu z hlediska kultury vnímali velmi podobně. Nyní vychovávám se svým německým manželem našeho syna a také se zatím neprojevíly velké odlišnosti. Ale těžko se mi to soudí, jelikož jsem nikdy nezažila výchovu jednojazyčných dětí. Je těžké udržet oba jazyky, u mě to nebylo tak těžké, jelikož jsem sama chtěla umět mluvit a psát česky, četla jsem hodně českých knih, psala emaily rodině a nechávala si je opravovat. Pro mého bratra je český jazyk náročnější, a proto tak téměř nemluví, až nyní spolu mluvíme česky kvůli mému synovi. Bude pro mě těžké u syna udržet český jazyk, jelikož vyrůstá v Německu, později se bude muset sám chtít učit česky. Nyní mluví více německy, ale rozumí lépe česky.“

3. Zasahuje bilingvní výchova také do rodinného života?

Rodina A: „V našem případě zasahuje, protože na nás, jako na rodiče, byl vyvíjen velký nátlak společnosti a širší rodiny. Silně proti bilingvistu byla manželova matka, bála se zpomaleného vývoje v oblasti řeči a hlavně, že nebude své vnučce rozumět. Bylo pro mě těžké prosazení bilingvní výchovy, ale měla jsem v manželovi velkou oporu, chápal, jak je pro mě důležité, aby dcera uměla česky a dorozuměla se s českou částí mé rodiny. Proto souhlasil s českou au-pair, dcera dva roky mluvila česky velmi intenzivně, po odchodu au-pair nastoupila do německé školy a rychle začala mluvit spíše německy.“

Rodina B: „Ano, manžel nechtěl, abych na našeho syna mluvila česky. Byl toho názoru, že se nejprve musí naučit německy. Rozmluvila jsem mu to, řekla jsem, že moje děti musí mluvit česky kvůli rodině, která žije v České republice a pokud se nenaučí český jazyk od samého začátku, tak se to už nikdy tak dobře a jednoduše nenaučí. Nyní je rád, že jsem si bilingvní výchovu prosadila. Je ale problém, když trávíme delší čas s manželovou rodinou, nastává problém, protože mu nerozumí. Rozumím mu já, protože umím oba jazyky, takže když mluví mix češtiny a němčiny, nastávají malé komplikace.“

4. Zachovávejte tradice a zvyky z obou kultur, pokud ano, jak to řešíte? Byla možnost představit tradice ve škole?

Rodina A: „Z každé kultury jsem si pro sebe a nyní pro svou dceru vybrala, co se mi líbí, sama jsem vyrostla mezi česko-německými tradicemi. U své dcery chci, aby poznala obě kultury, poté si sama vybrala, lpím spíše na českých tradicích, mám štěstí, protože můj manžel, je otevřený české kultuře. Tvoříme si v podstatě takové vlastní mezinárodní tradice, kdy si z každé kultury vybereme, co je nám blízké a snažíme se dát to dohromady.“

Rodina B: „U nás konkrétně slavíme tradice české i německé, například Velikonoce slavíme v neděli podle německé tradice a v pondělí pak podle české, velmi podobné je to i s dalším svátkem a tradicemi.“

5. Zaznamenaly jste odlišnosti v rozvoji řečových dovedností u Vás nebo Vašich dětí, ovlivnily kvalitu vzdělávání?

Rodina A: „*Ano, sama jsem začala mluvit výrazně později než jednojazyčné děti. Sama jsem měla vadu řeči (konkrétně rotacismus - poznámka autorky), česká hláska r mi dělala problém do šestnácti let, kdy mě naučil správnou výslovnost kamarád ve škole. S touto hláskou má problém i má dcera, ale díky vlastní zkušenosti se na tuto hlásku můžeme zaměřit a popřípadě navštívit logopeda, to vše se ale uvidí časem. Má dcera se také vyvíjí jazykově pomaleji, zadržává se a musí dlouho přemýšlet, jak danou věc říct, nejvíce se zadržává ve dny, kdy jsou oba rodiče doma a musí jazyky rychle přepínat. Snažíme se ji vždy uklidnit, a dát ji prostor, aby se zamyslela a pomalu vyjádřila, co potřebuje.*“

Rodina B: „*Nemyslím si, já začala mluvit okolo devátého měsíce a můj starší syn okolo desátého měsíce a nepozoruji u něj zatím nějakou logopedickou vadu. Neřekla bych, že se projevil opožděný vývoj řeči ani v jedno případě. Ale myslím, že je to také ovlivněno schopnostmi, která jedinec má nebo nemá.*“

6. Jak probíhalo a probíhá vzdělávání ve škole?

Rodina A: „*Po nástupu na základní školu jsem byla intelektuálně dál než ostatní děti, měla jsem zcela odlišné vnímání, což bylo způsobeno právě bilingvní výchovou, myslím. Nejvíce jsem měla zjednodušenou výuku cizích jazyků, nastoupila jsem do třídy, která se již dva roky učila anglický jazyk, náskok jsem hned dohnala. Učím se jazyky úplně jinak než děti z jednojazyčného prostředí. Nikdy jsem se neučila slovíčka nazpaměť, pouze jsem odposlouchávala a učila se tak velmi přirozeně. S bratrem jsme se shodli, že jsme se tak učili i ostatní předměty, proto jsme neuspěli v předmětech jako je zeměpis, dějepis. Předmět, který bilingvismus neovlivnil, je matematika. Po základní škole jsem nastoupila na německé gymnázium, kde musela dohnat německou gramatiku, do té doby jsem se učila pouze česky.*“

Rodina B: *„Řekla bych, že vzdělávání není v mém případě příliš ovlivněno bilingvismem, myslím, že neovlivňuje úspěšnost dětí ve škole, možná jen je pro mě lehčí naučit se další cizí jazyk. Vzdělávána ve škole jsem byla vždy jen v německém jazyce.“*

7. Preferujete jeden z jazyků?

Rodina A: *„Je pro mě velmi těžké určit, který jazyk je mi bližší a vnímám ho jako mateřský, ale myslím, že větší cit mám pro německý jazyk, také se v něm učím rychleji. Jak jsem již zmínila, horší výslovnost mám v češtině, ale nikdo za celý můj dosavadní život nepoznal ve výslovnosti, že jsem vychována bilingvně. V českém jazyce trpělo mé sebevědomí, kdy jsem měla logopedickou vadu, jak jsem již zmínila v předchozí otázce.“*

Rodina B: *„Doma jsme mluvili do mých sedmi let vždy jen česky, německy jsem se učila ve škole, ale poté co si matka našla německého přítele, začali jsme mluvit spíše německy. Sama mám manžela, který neumí česky, tak jsme doma vždy přirozeně mluvili německy, česky začínám opět mluvit po narození našeho syna. Výjimkou byl můj otec, který sice německy umí, ale s námi do dnes mluví výhradně česky. Pokud mluvím s mým bratrem, mluvíme vždy německy, je pro nás jednodušší.“*

8. Jakým jazykem mluvíte na své děti a v jakém poměru?

Rodina A: *„Pokud jsme s dcerou samy, mluvím na ni pouze česky, pokud jsme ve společnosti, kde se českým jazykem nemluví, řeknu vždy česky pro dceru a německy zopakuji pro okolí, aby všichni rozuměli. Velkým krokem, který vnímáme pozitivně, když jsme s manželem rozhodli, najít si au-pair z České republiky. Dcera tak měla český jazyk do desíti měsíců, kdy jsem byla na mateřské dovolené, poté rok s au-pair.“*

Rodina B: *„Na syna se snažím mluvit výhradně česky. Je dobré, že jsem z naší dvojice rodičů bilingvní právě já, protože jako matka jsem se synem většinu dne doma, pokud by bilingvně vychovával otec, syn by se nenaučil druhý jazyk tak dobře.“*

9. Co považujete za přednost, že jste byla vychována bilingvně a chcete to předat dále svým dětem?

Rodina A: *„Bilingvismus mi otevřel svět, domluvím se kdekoli na světě, jsem velmi otevřená v přijímání cizinců a odlišných kultur, díky tomu se cítím mobilnější a samostatnější. Proto jsem se také rozhodla studovat lékařskou fakultu v anglickém jazyce, kde jsem studovala jen se samými cizinci, toto rozhodnutí mi nečinilo žádné potíže. Nikdy jsem bilingvismus nevnímala jako něco negativního. Jsem vděčná rodičům, že byli přísní a já se oba jazyky naučila na velmi vysoké úrovni.“*

Rodina B: *„Nevnímám žádné výrazné odlišnosti, snad jsem jen mnohem otevřenější světu, protože rozumím více lidem. Ale je pro mě těžké odpovědět, protože nemám srovnání s ničím jiným.“*

10. V čem naopak vnímáte těžkosti?

Rodina A: *„Jak jsem již řekla nikdy jsem bilingvismus nevnímala jako něco negativního, ale psychický dopad to mělo. Zažila jsem si šikanu, a to na straně německé i české. V České republice v době mého dětství bylo Německo velmi nepopulární, děti mě na hřištích či ve škole nazývali velmi hanlivými přezdívkami. Na straně německé děti nevěřily mně a mému bratrovi, že umíme druhý jazyk, smály se, prý jsme si ho vymyslely. Toto období bylo velmi těžké. Ale neodradilo mě to od rozhodnutí, abych svou dceru vychovávala bilingvně. V dnešní době je to už úplně jiné.“*

Rodina B: *„Co vnímám trochu negativně je, že jsem všude brána jako cizinec, jak v České republice, tak v Německu. Je také velký rozdíl v mentalitě, bilingvní jedinci vnímají věci jinak, což je ne vždy pozitivní. Dále je pro mě jako pro matku velmi těžké udržet český jazyk, chce to hodně práce.“*

3.4 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ A JEJICH INTERPRETACE

Na začátku výzkumného šetření byly stanoveny dvě výzkumné otázky, na základě, kterých dojde k ověření poznatků získaných pozorováním.

Výzkumná otázka č.1: Zasahuje bilingvismus do rodinného života a výchovy, ovlivňuje zvyky a tradice?

Obsahy výpovědí a kritéria pro porovnání:

- Podmínky výchovy ovlivněny bilingvismem
- Preference jazyka
- Zásahy bilingvismu do způsobu rodinného života
- Specifika udržování kulturních zvyklostí

V následující tabulce budou porovnávány jednotlivé obsahy výpovědí ve vztahu k bilingvismu.

	Rodina A	Rodina B	Vliv bilingvismu
Podmínky výchovy ovlivněny bilingvismem	Rodina nevnímá velké odlišnosti. Respondentka uvádí zkušenost ze svého dětství, kdy byla důležitá určitá přísnost v oblasti jazyka. Otec rázně odmítal, aby se mezi sebou s bratrem bavili česky, protože sám česky nerozuměl.	Respondentka nevnímá velké odlišnosti od monolingvní výchovy. Je však důležité vzbudit zájem o oba jazyky a udržovat motivaci, aby se dítě dále vzdělávalo a umělo oběma jazyky psát i hovořit.	Ne

<p>Preference jazyka</p>	<p>Respondentka musela bilingvní výchovu prosadit v širší rodině. Oporu měla v manželovi, který česky neumí, ale chápal důvody, proč vychovávat bilingvně a rodina si najala českou au-pair. U rodiny tedy byla preference jazyka českého u dcery v prvních dvou letech.</p>	<p>U respondentky bylo třeba prosazení bilingvní výchovy u manžela, který se bál opožděného vývoje řeči. Pro respondentku bylo velmi důležité, aby syn uměl česky, a tak se dohodli na bilingvní výchově. Preference jazyka zde byla také česká, jelikož matka na syna mluví pouze česky.</p>	<p>Ano</p>
<p>Zásahy bilingvismu do způsobu rodinného života</p>	<p>Bilingvismus do rodinného života zasahuje ještě před narozením dítěte. Rodina se musí shodnout na preferenci jazyka. Poté je pro respondentku důležité najít způsob, jak na dceru mluvit česky, aby zároveň rozuměla i rodina a společnost, ve které se právě nacházejí.</p>	<p>Respondentka vnímala bilingvismus jako velmi důležitý pro rodinný život. Bylo pro ni důležité, aby se syn domluvil s českou částí rodiny. Pokud syn respondentky tráví delší čas s rodinou manžela, začíná převažovat jazyk německý. Často ale probíhá míšení obou jazyků, a tak rodina nerozumí, proto je důležitý respekt od rodiny.</p>	<p>Ano</p>

Specifika udržování kulturních zvyklostí	Rodina se snaží udržovat české i švýcarské tradice. Manžel je otevřený české kultuře, a tak to pro rodinu není problém. Z každé kultury si vybírají, co je jim nejbližší a tvoří si vlastní tradice.	Respondentka se snaží v rodině udržovat tradice z obou kultur, například Velikonoce rodina oslaví dvakrát, jednou dle české tradice, podruhé německé.	Ano
--	--	---	-----

Respondentky, které byly vybrány jako výzkumný vzorek, jsou vychovány v česko-německém bilingvistu. Jsou to matky tříletých dětí, které se také rozhodly vychovávat bilingvně. Rodiny žijí mimo Českou republiku, proto je ve výchově velmi důležité vzbudit zájem o oba jazyky. Přínosné pro děti může být čtení knih, hry a aplikace zaměřené na učení jazyka. Jiné odlišnosti respondentky neuvádějí.

Je také důležitá podpora celé rodiny, protože bilingvistu do rodinného života zasahuje již před narozením dítěte. Vzhledem k faktu potřeby dohodnutí se na preferenci jazyka. Příslušníci rodiny se obávali opožděného vývoje řeči. Což je považováno za jedno z hlavních rizik bilingvistu. Zároveň se dítě naučí dva jazyky zcela přirozeně a bez velkého úsilí. Během raného věku prochází stejnými vývojovými fázemi v obou jazycích jako monolingvní jedinci.³⁶ Naopak může dojít k pozitivnímu vlivu, který je popsán v teoretické části v kapitole 1.2. Vývoj dítěte v bilingvním prostředí. Obě respondentky mohly argumentovat vlastními zkušenostmi, které získaly v době, kdy byly vychovávány bilingvně.

Pro obě respondentky je velmi důležitá česká kultura. Snaží se udržovat zvyky a tradice z obou kultur, každá z respondentek našla řešení. Obě tyto cesty lze označit velmi přínosně, jelikož se tak děti seznamují s oběma kulturami najednou. Později se mohou rozhodnout, jak a zda chtějí dané zvyky a tradice slavit. Je důležité, aby si člověk vytvořil svou kulturní identitu a získal vědomí příslušnosti k určité kultuře či skupině.³⁷

³⁶ MORGENSTERNOVÁ, Monika, Lenka ŠULOVÁ a Lucie SCHOLL. *Bilingvistu a interkulturní komunikace*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-678-3.

³⁷ MORGENSTERNOVÁ, Monika, Lenka ŠULOVÁ a Lucie SCHOLL. *Bilingvistu a interkulturní komunikace*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-678-3.

Jako přednost bilingvismu respondentky označily kladný vztah k odlišným kulturám a lidem hovořícím cizí řečí. Disponují schopností komunikovat s velkou částí světové populace. Tento přístup by respondentky chtěly předat i svým dětem.

Výzkumná otázka č.2: Zasahuje bilingvismus do procesu vzdělávání?

Kritéria pro porovnávání:

- Úroveň řečových schopností a jejich vliv na školní úspěšnost
- Specifika udržování kulturních zvyklostí
- Školní adaptace
- Souvislost mezi preferencí jazyka a jazykem vzdělání

V následující tabulce budou porovnávány jednotlivé obsahy výpovědí ve vztahu k bilingvismu.

	Rodina A	Rodina B	Vliv bilingvismu
Úroveň řečových schopností a jejich vliv na školní úspěšnost	U respondentky se projevil opožděný vývoj řeči, začala mluvit výrazně později, tento jev pozoruje i u své dcery. Respondentka měla vadu řeči, u které byla možná příčina bilingvismus. Rodina dává dceři dostatek času na vyjádření. Pokud dcera tráví dny ve školce, kde mluví pouze německy, problém se nejeví, jelikož nemusí jazyky přepínat.	Respondentka začala mluvit velmi brzy. Opožděný vývoj řeči se neprojevil ani u syna, který nyní dochází do německé školky. Nyní rozumí lépe česky, ale mluví více německy.	Ne

Specifika udržování kulturních zvyklostí	Švýcarsko je velmi multikulturní stát, jelikož má čtyři úřední jazyky. Bilingvismus a míšení kultur tedy není neobvyklé. Rodina ve školce doposud neměla možnost ukázat tradice, což lze odůvodnit celosvětovou pandemií.	Syn doposud neměl možnost ukázat ve školce českou kulturu, ale dochází do školky pouze chvíli.	Ano
Školní adaptace	Adaptace ve školce a škole byla pro respondentku náročná, procházela si šikanou, na straně české i německé. Respondentka byla intelektuálně dál než většina vrstevníků.	Respondentka i její syn se adaptovali velmi dobře, jelikož oba od narození žijí v Německu. Jako těžkost bilingvismu respondentka uvádí, že je považována za cizinec jak na straně české, tak i německé.	Ne
Souvislost mezi preferencí jazyka a jazykem vzdělání	Respondentka byla v mateřské a základní škole vzdělávána v jazyce českém, přesto větší cit má pro jazyk německý.	Respondentka byla vždy vzdělávána v jazyce německém, od sedmi let tak mluvila i doma s rodinou. Proto preferuje spíše jazyk německý.	Ne

Opožděný vývoj řeči, jako velké riziko bilingvismu, se vyskytl pouze u jedné z respondentek a její dcery. Projevila se také logopedická vada, kterou respondentka připisuje právě bilingvismu. Jednalo se o špatnou výslovnost hlásky r, které se v německé jazyce vyslovuje zcela odlišně, proto v české jazyce tuto hlásku vyslovovala jako v jazyce německém. U své dcery pozoruje taktéž opožděný vývoj řeči, je pro ni náročné přecházet

mezi jazyky. Respondentka z rodiny B naopak nemá zkušenosti s opožděným vývojem řeči u sebe ani u svého syna, který začal první slova užívat již v deseti měsících. Jak respondentka sama zdůrazňuje, je to velmi individuální a záleží na řečových schopnostech daného jedince. Může tedy dojít k opožděnému vývoji řeči z různých příčin, proto nelze s jistotou určit, zda je příčinou právě bilingvismus.

Ve vzdělávání měly respondentky nespornou výhodu v učení se cizího jazyka. Tato informace vyplývá také z několika zdrojů odborné literatury, v rozhovoru nám tato teorie byla potvrzena i samotnými respondentkami. Bilingvní jedinci se učí jazyky zcela přirozeně, osvojují si nejen jazyk jako takový, ale i jeho zvukovou stránku, díky tomu dokážou mluvit cizí řečí téměř bez cizineckého přízvuku.³⁸ Respondentka z rodiny A tvrdí, že slovíčka z cizích jazyků se nikdy neučila nazpaměť, což jen potvrzuje tuto teorii. Učila se zcela přirozeně i ostatní předměty, jako je například chemie či biologie, ve kterých byla taktéž úspěšná.

Souvislost mezi preferencí jazyka a jazykem vzdělání není prokazatelná, jelikož respondentka z rodiny A byla vzdělávána v jazyce českém, i přes to má větší cit pro jazyk německý.

³⁸ Redirecting to /specialist-agreement. *Redirecting to /specialist-agreement* [online]. Dostupné z: <https://www.prolekare.cz/casopisy/listy-klinicke-logopedie/2017-1-13/bilingvismus-a-vychova-ditete-v-bilingvni-rodine-bilingulism-and-education-of-children-in-a-bilingual-family-107990/download?hl=cs>

ZÁVĚR

V bakalářské práci bylo zpracováno téma bilingvismu – jak ovlivňuje vývoj dítěte, jak zasahuje do rodinného života, výchovy, procesu vzdělávání a zda se můžeme setkat s dopadem na vývoj osobnosti v kognitivní, psychomotorické či sociální oblasti. Z práce vyplývá, že bilingvismus je v dnešní době velmi častý jev. Stále více jedinců vyrůstá ve dvojjazyčném prostředí, což je důsledkem smíšených manželství.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části, a to na teoretickou a praktickou. V teoretické části byla provedena pedagogicko-psychologická analýza pojmů bilingvismus, typologie bilingvismu, rizika bilingvismu, adaptace a výchova bilingvních dětí. Další kapitoly teoretické části jsou zaměřeny na vývoj dítěte ve dvojjazyčném prostředí a vliv školního prostředí na bilingvní děti.

Cíl empirického šetření byl naplněn, odpovědi na výzkumné otázky, které byly stanoveny na základě pozorování, kdy autorka měla možnost po dobu jednoho roku pozorovat jednoho z respondentů, byly nalezeny. K získání potřebných informací bylo využito metody polostrukturovaného rozhovoru. Rozhovory byly realizovány pomocí videohovoru s každým z respondentů. Na základě získaných informací, lze soudit bilingvní výchovu za pozitivní a přínosnou, i přes možná rizika a těžkosti se obě rodiny shodly a bilingvismus nikdy nebraly jako negativní.

Z výzkumného šetření vyplývá, že bilingvismus zasahuje do rodinného života ještě před narozením dítěte, když se rodina musí dohodnout, zda bude vychováváno bilingvně a jaká bude preference jazyka, kterým bude na dítě rodina hovořit. Je potřeba také respekt rodiny v oblasti tradic a zvyků, kdy bilingvní jedinec udržuje obě kultury, ve kterých byl vychován a chce je dále předat svým dětem. Pro respondentky klady převažují nad zápory. Zkušenost s bilingvní výchovou by neoznačily jako negativní.

RESUMÉ

Cílem bakalářské práce bylo analyzovat a porovnat vliv bilingvismu na vývoj, výchovu a ovlivnění rodinného života jedince.

V teoretické části byly vymezeny pojmy jako jsou bilingvismus, typologie a rizika bilingvismu, adaptace a výchova bilingvních dětí, další kapitoly se zabývají vývojem dítěte v bilingvním prostředí a vlivem školního prostředí na bilingvní děti.

V praktické části bylo realizováno výzkumné šetření metodou pozorování polostrukturovaného rozhovoru s respondenty, kteří byli bilingvně vychováváni a sami tak vychovávají své děti. Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jakým způsobem bilingvismus ovlivňuje rodinnou výchovu a vzdělání dítěte. Výsledky výzkumu byly interpretovány a porovnány na základě předem stanovených kritérií. Odpovědi na výzkumné otázky byly nalezeny.

Summary

The bachelor thesis aimed to analyze and compare the influence of bilingualism on the development, education, and influence of the family life of an individual.

The theoretical part defined concepts such as bilingualism, typology, and risks of bilingualism, adaptation, and education of bilingual children. The next chapters deal with the development of the child in a bilingual environment and the influence of the school environment on bilingual children.

In the practical part, a research survey was carried out by the method of observing a semi-structured interview with respondents who were raised bilingual and thus raise their children themselves. The main goal of the research survey was to determine how bilingualism affects family upbringing and child education. The research results were interpreted and compared based on predetermined criteria. Answers to research questions were found.

SEZNAM LITERATURY

BOGOCZOVÁ, Irena. *Jazyková komunikace mládeže na dvojjazyčném území českého Těšínska: zpráva o dotazníkovém průzkumu*. [Ostrava]: Sfinga, 1993. ISBN 80-7042-387-0.

HARDING, Edith a Philip RILEY. *Bilingvní rodina*. Praha: Portál, 2008. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-358-1.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.

KROPÁČOVÁ, Jitka. *Výuka žáka s odlišným mateřským jazykem*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1511-9.

KROPÁČOVÁ, Jitka. *Výuka žáka s odlišným mateřským jazykem z hlediska přípravy učitele*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-2162-9.

KULIŠŤÁK, Petr. *Neuropsychologie*. Vyd. 2., aktualizované a přepracované. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-891-3.

LACHOUT, Martin. *Bilingvismus a bilingvní výchova na příkladu bilingvismu česko-německého*. Praha: Togga, 2017. ISBN 978-80-7476-128-7.

LECHTA, Viktor, ed. *Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-679-7.

MORGENSTERNOVÁ, Monika, Lenka ŠULOVÁ a Lucie SCHOLL. *Bilingvismus a interkulturní komunikace*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-678-3.

NEKVAPIL, Jiří, Marián SLOBODA a Peter WAGNER. *Mnohojazyčnost v České republice: základní informace = Multilingualism in the Czech Republic: basic information*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009. ISBN 978-80-7106-581-4.

PRŮCHA, Jan. *Dětská řeč a komunikace: poznatky vývojové psycholingvistiky*. Praha: Grada, 2011. Psyche (Grada). ISBN 978-80-247-3603-7.

PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Triton, 2011. ISBN 978-80-7387-502-2.

ŠTĚPAŘOVÁ, Ema a Lenka GULOVÁ, ed. *Multikulturní výchova v teorii a praxi*. Brno: Katedra sociální pedagogiky Pedagogické fakulty MU, 2004. ISBN 80-86633-14-4.

Další zdroje

301 *Moved Permanently* [online]. Copyright © [cit. 14.03.2021]. Dostupné z <https://www.meta-ops.ct/sites/default/files/vzdelavani-a-zaclenovani-zaku-s-omj-0-0.pdf>

Bilingualism in the Early Years: What the science Says. *National Center for Biotechnology Information* [online]. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6168212/>

Redirecting to /specialist-agreement. *Redirecting to /specialist-agreement* [online]. Dostupné z: <https://www.prolekare.cz/casopisy/listy-klinicke-logopedie/2017-1-13/bilingvismus-a-vychova-ditete-v-bilingvni-rodine-bilingulism-and-education-of-children-in-a-bilingual-family-107990/download?hl=cs>

Vícejazyčnost | Inkluzivní škola. *Uvodni stranka | Inkluzivní škola* [online]. Dostupné z: <https://www.inkluzivniskola.cz/vicejazycnost>

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 - pracovní smlouva

Pracovní smlouva pro Veroniku Čížkovou

Pracovní smlouva pro pomoc v domácnosti

Mezi

a

A. Délka zaměstnání a zkušební doba

- Pracovní poměr začíná 1. července 2019, končí 30. června 2020 a je omezen na dobu jednoho roku. První měsíc v zaměstnání se považuje za zkušební období.
- Pracovní doba je 42 hodin týdně při 100% pracovním úvazku.
- Dohodnutý pracovní úvazek je tedy hodin týdně.
- Pracovník bude žít v domácnosti rodiny zaměstnavatelů. K dispozici je pokoj pro hosty.

B. Mzda

- Výše mzdy závisí na školení a odborné praxi. Zaměstnanec dostává roční plat v celkové výši CHF (včetně jídla a ubytování).
- Roční plat včetně 13. platu se vyplácí ve 12 stejných splátkách za měsíc takto:
 - Zaměstnanec obdrží hrubou mzdu ve výši CHF. Náklady ve výši CHF za stravu a ubytování budou odečteny ze mzdy.
 - Měsíční mzda se vyplácí dvanáctkrát ročně. Třináctý plat je již zahrnut do dvanáctinásobku hrubého měsíčního platu a je vyplácen poměrně.

Plat je založen na informacích o hospodaření NAV (SECO, od 1. ledna 2017).

Platba se provádí bezhotovostně na platební adresu zaměstnance na konci měsíce po provedení zákonných odpočtů.

- Mzdy jsou každoročně kontrolovány nebo upravovány s ohledem na běžnou pracovní smlouvu pro zaměstnance v domácnosti (NAV).

C. Svátky a dny dovolené

- Zaměstnanec má nárok na 4 týdny placené dovolené za jeden kalendářní rok.

Čas dovolené musí být předem domluven se zaměstnavatelem. Zaměstnanec co nejdříve informuje zaměstnavatele o čase a důvodu její nepřítomnosti.

D. Odstoupení od smlouvy

- Pracovní poměr lze ukončit kdykoli během zkušební doby s výpovědní lhůtou sedm dní.

Po zkušební době lze pracovní poměr ukončit výpovědní lhůtou jeden měsíc na konci každého měsíce.

Jakékoli ukončení smlouvy musí být podáno písemně.

E. Rozhodné právo a jurisdikce

- Nemá-li v této smlouvě dohodnuto jinak, použijí se ustanovení oblihačného práva týkající se pracovní smlouvy, závazná ustanovení Zákona práce a související vynuocovací nařízení jsou rovněž vyhrazena, pokud nejsou citována.
- Místem jurisdikce je místo zaměstnavatele.

F. Uzavření a změna smlouvy

- Tato smlouva byla sepsána a podepsána ve dvou kopiích a každá smluvní strana obdržela její kopii podepsanou na obou stranách. Změny této smlouvy musí být písemné. Změny budou provedeny ve dvou kopiích a vzájemně podepsány.

Místo a datum:

Veronika Čížková